

DORINIO UGDYMO (ETIKA) BENDROJI PROGRAMA
parengė prof. Jūratė Ravičienė ir dr. Sigita Šilingaitė

Turinys

1. Dorinio ugdymo bendrosios nuostatos	2
2. Dorinio ugdymo paskirtis	2
3. Dorinio ugdymo struktūra	2
4. Dorinio ugdymo pasiekimų sritys	3
Etika	4
1. Paskirtis	4
2. Tikslai ir uždaviniai	4
2.1. Tikslas	4
2.2. Uždaviniai	4
2.2.1 Pradinio ugdymo uždaviniai	4
2.2.2. Pagrindinio ugdymo uždaviniai	4
3. Kompetencijų ugdymas dalyku	4
4. Pasiekimų sritys	5
5. Pasiekimų raida	7
6. Mokymosi turinys	15
6.1. Mokymosi turinys 1–4 klasei	15
6.1.1. 1 klasė	15
6.1.2. 2 klasė	16
6.1.3. 3 klasė	16
6.1.4. 4 klasė	18
6.2. Mokymosi turinys 5–8 klasės	19
6.2.1. 5 klasė	19
6.2.2. 6 klasė	20
6.2.3. 7 klasė	20
6.2.4. 8 klasė	21
6.3. Mokymosi turinys. 9–10 klasės	23
6.3.1. 9 klasė	23
7.3.2 10 klasė	24
8. Pasiekimų vertinimas	25
9. Pasiekimų lygių požymiai	25

1. Dorinio ugdymo bendrosios nuostatos

Dorinis ugdymas užtikrinti sklandų dorinį ugdymą, skatinant vaiko moralinį vystymąsi link save tobulinančios ir bendradarbiaujančios asmenybės brandos

Dorinis ugdymas pasitelkdamas teologinę ir filosofinę išmintį lavina ir tobulina moralinį mąstymą; ugdo gebėjimą etines bei religines išvalgas bei žinias konstruktyviai taikyti praktikoje

2. Dorinio ugdymo paskirtis

Etikos ir tikybos pamokas į darnią dorinio ugdymo visumą sieja dėmesys dvasiniam mokinio tapsmui, asmens orumui, bendrosioms žmogaus vertybėms bei bendras tikslas – padėti mokiniams:

- pažinti savo asmens galias ir supantį pasaulį, formuoti etiniais ir religiniais principais bei moraliniu mąstymu grįstą pasaulėžiūrą,
- ugdytis atsakingą santykį su savimi, kitais žmonėmis, visuomene ir pasauliu, gebėjimą empatiškai suprasti ir užjausti ne tik šalia esančius, bet ir patirtimi nutolusius asmenis, gebėjimą nesitaikstyti su prievarta, neteisingumą, patyčiomis, padėti kitam ištikus nelaimėi,
- ugdytis darnų ekologinį sąmoningumą, tai yra kasdieninę atsakomybę už gamtą, gyvūnus ir planetos išsaugojimą

Etikos ir tikybos pamokas skiria tai, kad etikos pamokos yra nekonfesinės, jos grindžiamos humanistiniu požiūriu ir bendrosiomis žmogaus vertybėmis. Per etikos pamokas atskleidžiama kultūrų ir religijų įvairovė, pasaulėžiūrinio apsisprendimo galimybės. Per tikybos pamokas dorinis ugdymas vyksta pabrėžiant religinę konkrečios konfesijos patirtį. Tikėjimo bendruomenės kontekste ugdymas grindžiamas asmens santykiu su Dievu ir Šventojo Rašto išmintimi, kurio požiūriu aptariamose moralės normos ir žmonių santykiai.

3. Dorinio ugdymo struktūra

Dalykas	Mokymosi metai									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Etika	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Romos katalikų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ortodoksų (stačiatikių) tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Evangelikų liuteronų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Evangelikų reformatų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Karaimų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Judėjų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Islamo sunitų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

4. Dorinio ugdymo pasiekimų sritys

Dalykai	Pasiekimų sritys				
	A	B	C	D	E
Etika	Saviugda ir savisauga. <i>Aš-asmuo</i>	Dialoginis bendravimas: <i>Aš-tu</i>	Socialiniai santykiai. <i>Aš-Mes</i>	Santykis su pasauliu. <i>Aš-tai</i>	
Katalikų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Asmens tobulėjimas ir dvasinis gyvenimas	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis
Ortodoksų (stačiatikių) tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Asmens tobulėjimas ir visuomenė	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis
Evangelikų liuteronų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bendruomenė ir liturgija	Asmens tobulėjimas ir visuomenė	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis
Evangelikų reformatų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Biblinis dvasingumas ir visuomenė	Žmogus ir pasaulis
Karaimų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bendruomenė ir liturgija		Morale/etika arba žmogus ir pasaulis

Judėjų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas kaip asmeninės ūgties prielaida	Tikėjimo turinio pažinimas: ryšys su Kūrėju ir santykis su kitu žmogumi	Šventės, tradicijos, ritualai, bendruomenės gyvenimas	Santykis su visuomene	Judaizmo sąsajos su žydų tautos istorija
Musulmonų sunitų tikyba	Šventraščio pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bendruomenė ir malda	Asmens tobulėjimas ir visuomenė	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis

Etika

1. Paskirtis

2. Tikslai ir uždaviniai

2.1. Tikslas

Siekama, kad etikos pamokose mokiniai turėtų sąlygas:

- ugdytis atsakingą santykį su savimi, kitais žmonėmis, visuomene, gamta ir pasauliu bei virtualia realybe, gebėjimą empatiškai suprasti ir užjausti ne tik artimus, bet ir patirtimi nutolusius asmenis, gebėjimą nesitaikstyti su prievarta, neteisingumu, patyčiomis, padėti kitam ištikus nelaimei.

2.2. Uždaviniai

2.2.1 Pradinio ugdymo uždaviniai

Siekama, kad per etikos pamokas mokiniai:

- Mokytūsi dialogiškai bendrauti su kitu žmogumi, išgirstų ir išmoktų priimti kito nuomonę.
- Atpažintų savo jausmus ir rastų tinkamą išraiškos būdą, taip pat atpažintų kitų žmonių jausmus ir juos empatiškai suprastų. Iškilus problemoms ar krizėms – gebėtų kreiptis į suaugusius patarimo ir pagalbos.
- Mokytūsi dalyvauti pokalbyje su grupe, mokytūsi iš grupės, jausti socialinę atsakomybę už grupės narių problemas.
- Keltų klausimus apie save, Kitą, gamtą ir pasaulį, ugdytūsi smalsumą tyrinėti pasaulį ir norą jį pažinti. Mokytūsi gerbti ir saugoti gamtą, gyvūnus, ugdytūsi kasdieninę atsakomybę už gamtą.
- Mokytūsi sumaniai, saugiai ir atsakingai elgtis virtualioje erdvėje nepažeisti kitų ir saugoti save.

2.2.2. Pagrindinio ugdymo uždaviniai

Siekama, kad per etikos pamokas mokiniai:

- Suvoktų paauglystės, kaip pereinamojo laikotarpio, savo asmens vidinius konfliktus, gebėtų dorotis su psichologinėmis problemomis ir krizėmis. Gebėtų kreiptis pagalbos.
- Ugdytųsi individualią ir socialinę atsakomybę už kitą asmenį. Ugdytųsi pagarbą ir empatiją ne tik artimiems, bet ir tolimiems asmenims (kitos socialinės grupės, rasės, šalies gyventojams)
- Gerbtų grupės nuomonę, mokytųsi iš grupės. Kita vertus, turėtų drąsos išreikšti ir su grupe nesutampančią nuomonę. Mokytųsi kritiškai mąstyti, nesutapti su dauguma, ugdytųsi individualumą.
- Apmąstant planetos ir gamtinės aplinkos problemas, keltų vertybinius, moralinius, egzistencinius klausimus.
- Surastų tinkamą santykį su virtualia erdve, vengtų priklausomybės nuo virtualios erdvės, brangių ir vertintų realybę. Nesitaikstytų su prievarta ir destrukcija virtualioje erdvėje.

3. Kompetencijų ugdymas dalyku

Kompetencija	Kompetencijos raiška
4.1. Pažinimo kompetencija	Etikos dalykas skatina humanitarinį mokinių žingeidumą, jų susidomėjimą asmens tapatumu ir įvairiomis jo raiškos formomis: santykį su savimi, su kitu asmeniu, su visuomene ir gamta. Ugdomas kritinis mąstymas, kuris įgalintų savarankiškai tirti išskylančias problemas ir ugdytų “mokymosi visą gyvenimą” įgūdžius. Mokiniai skatinami reflektuoti savo mokymąsi, (įsi)vertinti patirtį ir pažangą, mokytis iš klaidų, išsikelti naujus tikslus.
4.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	Tai yra pamatinė etikos dalyko kompetencija. Etikos dalyko veiklose mokiniai skatinami apmąstyti jausmų ir emocijų įvairovę, ugdomi empatiją bei emocinį intelektą, siekia dermės tarp mąstymo ir jausmų, kuris veda prie psichologinio, o taip pat ir fizinio sveikatingumo. Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi suvokti sveikos gyvensenos bei pačios gyvybės vertę ir prasmę, ugdomi jų tausojimo įgūdžius.
4.3. Kūrybiškumo kompetencija	Etikos dalyko veiklose ugdomas kūrybinis mąstymas, t.y. gebėjimas patiems kelti klausimus, gebėjimas inovatyviai, netradiciškai spręsti kylančius klausimus, drąsa kelti probleminius klausimus ir gebėjimas suvokti alternatyvių atsakymų galimybę. Ugdoma ištvermė ir drąsa pasitikti gyvenimo sudėtingumą. Ugdoma savarankiško mąstymo ir veikimo galia.
4.4. Pilietiškumo kompetencija	Etikos dalyko veiklose ugdoma socialinė atsakomybė ne tik už artimuosius ar draugus, bet ir nepažįstamus, svetimus, už pasaulio likimą ir gamtą. Ugdomi praktiniai pagalbos kitiems įgūdžiai. Gebėjimų srities aš-mes rakursu mokiniai ugdomi suvokti socialinio gyvenimo įvairovę, tapatumo ir kitybės dinamiką bei bendruomenės įtakos asmens tapatumui prasmę ir svarbą. Viena vertus, mokiniai ugdomi filotopijos, (t.y. meilės vietai, kurioje gyveni), kita vertus - atviros visuomenės vertybinėje perspektyvoje.
4.5. Kultūrinė kompetencija	Etikos dalyko veiklose viena vertus mokiniai skatinami suvokti kultūrą kaip etnografinį asmens tapatumo šaltinį. Šiuo aspektu mokiniai ugdomi gebėjimą puoselėti ir vertinti ne tik savos, bet ir kitos etninės ar religinės grupės unikalumą: jie ugdomi savo šalies ir pasaulio piliečiais. Kita vertus jie skatinami vertinti kūrybą ir jos artefaktus kaip neišsenkamą prasiūš šaltinį, reikšmingai praplečiantį jų pasaulio ir asmens tapatumo ribas.
4.6. Komunikavimo kompetencija	Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi kelių pakopų komunikacijos lygmenų, kurie skiriasi pagal savas/svetimas laipsnį. Jie mokosi palaikyti empatiškus tarpusavio santykius ne tik su šeimos nariais ar draugais, bet ir suvokti tolerantiškos komunikacijos galimybę su socialiai nutolusiais asmenimis bei

	<p>grupėmis. Mokiniai palaipsniui ugdomi gebėjimą ne tik būti komunikacijos recipientais, bet ir aktyvūs jos kūrėjai, socialinių projektų iniciatoriai bei vykdytojai. Išskirtinis dėmesys skiriamas virtualiosios komunikacijos etiniams aspektams. Mokiniai skaito ir patys komunikuoja ne tik rašytinius, bet ir vizualiuosius ar garsinius ženklus, tobulina multimodalios komunikacijos įgūdžius</p>
--	---

4. Pasiekimų sritys

Pasiekimų sritis	Pasiekimai
4.1 (A) Saviugda ir savisauga. <i>Aš–Asmuo</i>	<ul style="list-style-type: none"> – (A1) Pažįsta savo unikalumą – (A2) Pažįsta savo jausmus – (A3) Savisauga, sveikata, valia, ištvermė – (A4) Aš ir virtualumas
4.2 (B) Dialoginis bendravimas. <i>Aš–Tu</i>	<ul style="list-style-type: none"> – (B1) Kitas kaip draugas – (B2) Kitas kaip artimas – (B3) Kitas kaip svetimas – (B4) Virtualus Kitas
4.3 (C) Socialiniai santykiai. <i>Aš–Mes</i>	<ul style="list-style-type: none"> – (C1) Aš ir šeima – (C2). Aš ir draugai – (C3) Aš ir bendruomenė – (C4) Aš ir virtuali bendruomenė
4.4 (D) Santykis su pasauliu. <i>Aš–Tai</i>	<ul style="list-style-type: none"> – (D1) Aš ir augmenija – (D2) Aš ir gyvūnija – (D3) Aš ir ekologija – (D4) Ekologija virtualybėje

5. Pasiiekimų raida

1-2 mokymosi metai	3-4 mokymosi metai	5-6 mokymosi metai	7-8 mokymosi metai	9-10 9-11 mokymosi metai
A Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo				
A1. Pažįsta savo unikalumą				
Pasakoja apie save, savo pomėgius, aplinką. Atranda savarankiško, kūrybinio mąstymo patyrimą.	Geba konkrečiai ir abstrakčiai save pristatyti, įvardija savo unikalumą: pomėgius. Praktikuoja savarankišką kūrybinį mąstymą.	Įžvelgia savo unikalumą, pateikia pavyzdžių, geba save pristatyti, įvardija savo unikalumą: pomėgius, požiūrį, tikslus. Tobulina savo kūrybinio ir kritinio mąstymo įgūdžius.	Analizuoja savo unikalumą per įvairius kontekstus: gebėjimus, mąstymą, kūrybiškumą, pomėgius, siekius. Geba kritiškai įvertinti savo pačios/paties kritinį ir kūrybinį mąstymą.	Suvokia save kaip autentišką, konstruktyviai veikiančią ir savarankiškai mąstančią ir giliai jaučiančią asmenybę. Analizuoja savo unikalumą ir geba kelti su tuo susijusius tikslus, svarsto autentiškus ateities pasirinkimus. Suvokia savo kūrybinio ir kritinio mąstymo unikalumą ir nepakartojamumą.
A2. Pažįsta savo jausmus				
Atpažįsta ir geba įvardinti pagrindines teigiamas ir neigiamas emocijas ir jausmus. Geba kreiptis pagalbos, jei nesupranta ir nevaldo savo neigiamų emocijų ir jausmų.	Vertina teigiamas emocijas ir gyvenimo džiaugsmą. Neigiamus jausmus (pyktį, agresiją) mokosi išreikšti tinkamais būdais. Geba kreiptis pagalbos, jei nesupranta ir nevaldo savo neigiamų emocijų ir jausmų.	Suvokia paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio galimus asmens vidinius konfliktus. Ugdo pozityvų mąstymą apie savo gyvenimą, geba pateikti pavyzdžių iš savo patirties, kaip jautėsi įvairiose situacijose. Geba kreiptis pagalbos, jei nesupranta ir nevaldo savo neigiamų emocijų ir jausmų.	Domisi ir mokosi atpažinti savo asmens vidinius konfliktus, galimas psichologines krizes ir siekia konstruktyviai jas spręsti. Mokosi valdyti neigiamus, destruktivius jausmus, žino kaip suvaldyti agresiją ir stresą. Geba kreiptis	Priima jausmus kaip svarbią savo savarankiškos asmenybės dalį, geba juos analizuoti, suprasti, pateikti pavyzdžių iš savo patirties, moka suvaldyti stresą, nerimą, kitus destruktivius jausmus sau labiausiai tinkančiu būdu. Geba kreiptis pagalbos, jei nesupranta ir nevaldo savo neigiamų emocijų ir jausmų.

			pagalbos, jei nesupranta ir nevaldo savo neigiamų emocijų ir jausmų.	
A3. Savisauga, sveikata, valia, ištvermė				
Susipažįsta su situacijomis, kurios gali būti pavojingos ir geba suprasti kaip saugoti savo sveikatą. Mokosi saugoti savo sveikatą ir psichologinę, asmeninę erdvę. Atpažįsta valią kaip asmens savybę. Sužino apie ištvermės fenomeną.	Supranta valios ugdymo svarbą. Mokosi ugdyti sveiką kūną ir saugotis nuo išorinių pavojų, argumentuoja kokių situacijų reikia vengti, geba nubrėžti asmeninės erdvės ribas. Domisi valios ugdymu. Mokosi suprasti įvairius ištvermės aspektus.	Supranta sveikos emocinės ir fizinės gyvensenos prasmę. Argumentuoja kodėl svarbu vengti žalingų įpročių ir kodėl svarbu išmokti pasakyti “ne”. Praktikuoja valios ugdymą. Ugdo ištvermę kasdieniais veiksmais.	Saugo savo ir kitų emocinę sveikatą, atpažįsta ir geba taikiai pasipriešinti žodiniam ar fiziniam smurtui, geba kreiptis pagalbos. Mokosi sveikos gyvensenos įpročių. Valingai vengia žalingų įpročių. Praktikuoja ištvermę kasdienėse situacijose.	Praktikuoja sveiką gyvenseną ir mitybą. Skiria laiko savo emocinei sveikatai, ir sveikatingos savijautos refleksijai. Patiria džiaugsmą dėl fizinės ir emocinės sveikatos. Patiria pozityvų santykį su pasauliu ir džiaugsmą dėl gebėjimo valingai valdyti savo gyvenimą, saugo savo asmenines ribas. Praktikuoja ištvermę kasdienėse situacijose.
A4. Aš ir virtualumas				
Susipažįsta su virtualia erdve ir jos galimybėmis. Mokosi tikslingai ir saugiai planuoti naudojimosi virtualia erdve laiką.	Mokosi suprasti kaip veikia virtuali erdvė ir moka saugiai pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis, tačiau supranta savo asmeniui grėšiančius virtualios erdvės keliamos priklausomybės pavojų.	Saugiai išnaudoja savo asmens intelektualiniam tobulėjimui technikos atveriamas galimybes, tačiau supranta ir vertina realybės svarbą.	Mokosi kritiškai įvertinti priklausomybę nuo virtualios erdvės. Ugdo saikingo ir konstruktyvaus santykio su virtualia erdve patirtį.	Atsakingai disponuoja saikingo ir konstruktyvaus santykio su virtualia erdve patirtimi. Saugo savo asmens privatumą.
B. Dialoginis bendravimas. Aš-Tu				
B1. Kitas kaip draugas				

<p>Geba suprasti gero santykio su Kitu kaip draugu vertę. Nori turėti draugę/draugą. Mokosi suprasti Kitą, pažįsta Kito mąstymo, jausmų, elgesio, pomėgių unikalumą. Geba savarankiškai išspręsti nedidelę konfliktinę situaciją, kreipiasi pagalbos, jei pats konflikto išspręsti negali. Siekia nepakenkti Kito asmens kūnui ir sveikatai.</p>	<p>Geba užmegzti draugystės ryšį su Kitu bendraamžiu. Geba vertinti santykį su Kitu. Mokosi empatiškai ją/jį suprasti. Geba suprasti atleidimo svarbą. Geba priimti Kito unikalumą, įvardina kas jungia, kas skiria besimokantį ir jo bendraamžius. Geba priimti ir empatiškai suprasti Kito mąstymą ir jausmus. Siekia nepakenkti Kito asmens kūnui ir sveikatai.</p>	<p>Vertina draugystę. Supranta konflikto su Kitu kaip draugu galimybę ir konstruktyvaus jo sprendimo svarbą. Suvokia išdavystės pavojų ir vertina atsidavimą Kitam kaip draugui ir jaučia pagarbą Kito prierašumui. Empatiškai įsijaučia į Kito problemas. Supranta manipuliacijos Kitu ydingumą ir pagarbaus santykio su draugu savaiminį vertingumą. Siekia nepakenkti Kito asmens kūnui ir sveikatai. Siekia diskutuoti su Kitu apie tarpusavio panašumus ir skirtumus, priima Kito unikalumą.</p>	<p>Konstruktyviai siekia išsaugoti draugystę. Geba išgyventi atsidavimo Kitam kaip draugui jausmą ir geba jausti pagarbą Kito prierašumui. Iškilus išdavystės problemai – geba apie tai pasikalbėti ir krizę išspręsti. Empatiškai įsijaučia į Kito problemas. Supranta manipuliacijos kitu ydingumą ir pagarbaus santykio su draugu savaiminį vertingumą. Supranta ir priima Kitą kartu su jo gyvenamuoju pasauliu, jo autentiška aplinka. Siekia nepakenkti Kito asmens kūnui ir sveikatai.</p>	<p>Geba kurti su Kitu draugystės santykį. Geba dialogiškai aptarti galimai kylančios kovos ar tarpusavio konkurencijos problemas. Geba suklydus priimti kaltę ir atsiprašyti. Geba atsakingai vertinti galimai užsimezgiusius meilės jausmus. Siekia nepakenkti Kito asmens kūnui ir sveikatai. Geba patirti gyvenimo džiaugsmą būnant su Kitu bendraamžiu. Geba diskutuoti ir bendradarbiauti su Kitu.</p>
B2. Kitas kaip artimas				
<p>Geba suprasti gero santykio su Kitu kaip kiekvienu iš šeimos narių vertę. Mokosi verbalizuoti santykiuose su Kitu kaip suaugusių artimuoju kylančias problemas. Geba suprasti</p>	<p>Geba vertinti meilės jausmą santykiuose su Kitu kaip šeimos nariu. Geba suprasti tarpusavio pagalbos būtinumą. Supranta atsakomybės už Kitą kaip jaunesnį šeimos narį svarbą.</p>	<p>Supranta konflikto su Kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę. Apmąsto to priežastis, pavojus ir galimas išeitis. Žino įvairių konflikto sprendimo būdų,</p>	<p>Įsisąmonina konflikto su kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę. Apmąsto to priežastis, pavojus ir praktiškai ieško</p>	<p>Geba suprasti ir empatiškai atjausti Kitą kaip kitos amžiaus grupės narį. Geba praktiškai padėti, geba globoti, geba prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę. Pozityviai išgyvena santykius su Kitu kaip tėvu ar kitu kaip</p>

<p>gero santykio su Kitu kaip mokytoju vertę.</p>	<p>Mokosi verbalizuoti santykyje su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Geba suprasti gero santykio su Kitu kaip mokytoju vertę. Geba dialogiškai artikuliuoti savo problemas.</p>	<p>mokosi juos pritaikyti bei taktiškai, ramiai spręsti konfliktines situacijas.</p>	<p>galimų išeičių. Supranta amžiaus tarpsnių lūkesčių, galimybių ir raiškos skirtis. Empatiškai jausmais atliepia kitų amžiaus tarpsnių Kito problemoms. Ieško bendradarbiavimo, Kreipiasi pagalbos. Geba argumentuoti savo poziciją konfliktinėje situacijoje ir išklausti Kito argumentų, geba logiškai rasti tinkamiausią konflikto sprendimo būdą.</p>	<p>mokytoju. Diskutuoja, argumentuoja savo požiūrį, priima Kito kaip suaugusiojo požiūrį, geba atsiprašyti, jei yra neteisis.</p>
<p>B3. Kitas kaip svetimas</p>				
<p>Geba vystyti trumpą pokalbį su Kitu. Mokosi priimti Kito kitoniškumą. Siekia suvokti kas yra patyčios.</p>	<p>Geba mąstyti apie priešiško kitam kaip nepažįstamajam pavyzdžius. Geba suprasti santykio su Kitu kaip nepažįstamu suaugusiu sudėtingumą: mokosi pasitikėjimo ir atsargumo. Nepritaria patyčioms.</p>	<p>Geba suprasti pozityvaus ir tolerantiško santykio su Kitu kaip nepažįstamu bendraamžiu vertę. Apmąsto galimos agresijos Kitam kaip nepažįstamajam ištakas ir jos įveikos galimybes. Apmąsto ir supranta patyčių destruktinę žalą. Ieško pozityvių išeičių. Mokosi diskutuoti su Kitu įvairiomis temomis</p>	<p>Mokosi dialogiškai diskutuoti su Kitu kaip nepažįstamoju. Suvokia galimos agresijos Kitam kaip nepažįstamajam ištakas ir pripažįsta jos destruktinę žalą. Apmąsto ir supranta, pripažįta patyčių destruktinę žalą, geba joms pasipriešinti,</p>	<p>Geba kurti konstruktyvius santykius su Kitu kaip nepažįstamoju. Geba suvokti skirties svarbą ir gerba mokytis iš skirties. Geba savo tolerancijos pavyzdžiu daryti įtaką Kitam. Geba vertinti Kitą kaip savaiminę vertybę ir konstruktyviai spręsti galimai iškylančius konfliktus.</p>

		ir gebėti siekti bendro tikslo.	ieško pozityvių išeičių.	
B4. Virtualus Kitas				
Susipažįsta su bendravimo virtualioje erdvėje taisyklėmis. Mokosi virtualaus bendravimo etikos ir etiketo. Mokosi kritiškai vertinti santykį su Kitu kaip virtualiu draugu.	Geba taikyti bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, bendrauja mandagiai, gerbia virtualų Kitą. Suvokia virtualiosios erdvės sudėtingumą. Vertina santykius su realiais draugais labiau už virtualų bendravimą.	Suvokia gyvenimo vertę virtualybės atžvilgiu. Virtualioje erdvėje vengia patyčių. Geba rašyti mandagias, pagarbias žinutes, laiškus, vengia necenzūrinio 'slengo'.	Geba diskutuoti su virtualiu Kitu socialiniuose tinkluose, gerbia Kito nuomonę, privatumą. Virtualioje erdvėje ne tik vengia patyčių, necenzūrinio 'slengo', bet ir priešinasi pastebėtoms patyčioms Kito atžvilgiu, gina ją/ji.	Geba sumaniai (išmintingai, protingai, atvirai, lanksčiai), empatiškai ir pagarbiai, saugant tiek savo, tiek Kito privatumą dialogiškai bendrauti su Kitu virtualioje erdvėje.
C. Socialiniai santykiai. Aš-Mes				
C1. Aš ir šeima				
Mokosi aptarti savo santykius su šeima: tėvais, broliais, seserimis, seneliais. Mokosi suprasti, kad šeimos yra skirtingos, mokosi gerbti šeimos modelių įvairovę.	Mokosi vertinti ir plėtoti savo santykius su artimais ir tolimais šeimos nariais. Geba empatiškai suvokti ir atliepti į šeimos nariams kylančias problemas.	Geba vertinti šeimos instituciją. Puoselėja pozityvų santykį su šeimos nariais. Mokosi įvardinti santykiuose su šeima kylančias problemas, ieško jų sprendimo būdų.	Geba kūrybiškai puoselėti savo santykius su šeima ir tarp šeimos narių. Argumentuoja ir dialogiškai ieško šeimos problemų sprendimo būdų.	Mokosi prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę per konkrečią pagalbą šeimos nariams. Domisi šeimos genealogija, gerbia savo protėvius ir kuria savo autentišką buvimo būdą.
C2. Aš ir draugai				
Vertina draugų turėjimą. Mokosi aptarti savo santykius su artimais draugais. Susipažįsta su empatijos fenomenu. Mokosi diskutuoti su klasės draugais kaip <i>tyrimo bendruomenės</i>	Mokosi empatiškai suvokti ir atliepti į draugams kylančias problemas. Nori pasidalinti mintimis ir savo patirtimi, mokosi diskutuoti ir argumentuoti su artimais	Vertina diskusiją su klasės draugais kaip tyrimo bendruomenės nariais. Vertina argumentavimo būtinumą. Geba įvardinti santykiuose su artimais arba klasės	Savarankiškai praktikuoja diskusiją su klasės draugais kaip tyrimo bendruomenės nariais. Tobulina	Pripažįsta empatiją, diskusiją ir argumentavimą, kaip socialinės komunikacijos būdus. Geba pagrįstai argumentuoti. Atskiria <i>sofistinį</i> išvedžiojimą nuo tikrojo įsitikinimo pagrindimo.

<p>nariais. Supranta diskusijos ir argumento svarbą.</p>	<p>draugais arba klasės draugais kaip <i>tyrimo bendruomenės</i> nariais. Mokosi kantrybės išklausti kitų nuomones. Mokosi iš kitų bendraamžių.</p>	<p>draugais kylančias krizes ir problemas. Mokosi empatijos ir pakantumo kitokiai nuomonei. Mokosi drąsos pasipriešinti neteisingai daugumos nuomonei.</p>	<p>argumentavimo galimybę. Mokosi iš kitų. Geba konstruktyviai ir empatiškai spręsti draugams kylančias problemas. Pataria ir paskatina artimus draugus arba klasės draugus kreiptis pagalbos, jei mato jos būtinybę. Geba drąsiai pasipriešinti neteisingai daugumos nuomonei.</p>	<p>Mokosi prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę už draugus. Siekia turėti bendraminčių, draugų, priima kitų autentiškumą ir puoselėja savąjį. Geba kitiems parodyti kitiems drąsios, savarankiškos laikysenos pavyzdį.</p>
<p>C3. Aš ir bendruomenė</p>				
<p>Geba aptarti savo santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena. Mokosi įvardinti skirtingas socialines, religines ir tautines bendruomenes, susipažįsta su jų išskirtinumu ir tolerancijos kitybei fenomenu.</p>	<p>Mokosi kurti pozityvų santykį su bendruomenės, kurioje gyvena nariais, vertina gyvenimą bendruomenėje ir domisi jos istorija. Suvokia empatiško santykio su kitų religinių, tautinių ir socialinių bendruomenių nariais svarbą.</p>	<p>Mokosi vertinti ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą, valstybę bei kitas tautas, domisi jų istorija bei religija. Geba įvardinti savo santykiuose su bendruomene kylančias problemas ir krizes. Geba suvokti tarp skirtingų bendruomenių kylančias įtampas diskutuoti su kitų bendruomenių nariais.</p>	<p>Geba vertinti ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą bei kitas tautas, gilina į jų istoriją ir religijas. Geba pasiūlyti konstruktyvius dialoginio santykio tarp skirtingų bendruomenių būdus. Vertina socialinę tarnystę ir besąlygišką pagalbą socialiai jautrioms</p>	<p>Suranda <i>aristotelišką aukso vidurį</i> tarp tautinių ir globalaus pasaulio, pasaulietinių ir religinių vertybių. Toleruoja vertybinį pliuralizmą. Geba prisiimti socialinę atsakomybę ne tik už savo, bet ir kitų bendruomenių narius. Aktyviai savanoriauja, padeda socialiai jautrioms bendruomenėms.</p>

			bendruomenės grupėms.	
C4. Aš ir virtuali bendruomenė				
Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Domisi kūrybiška ir pateikta etnologine video medžiaga.	Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Mokosi patirti empatiją kitoniškam asmeniui per animaciją ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką.	Mokosi atsirinti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir mokosi kritiškai suprasti necenzūruotos, destruktivios medžiagos žalą. Geba patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, foto bei interneto meną ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Atranda nacionalinį kiną.	Geba atsirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir geba kritiškai suprasti necenzūruotos, destruktivios medžiagos žalą. Geba patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, foto bei interneto meną ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Vertina nacionalinį kiną.	Geba atsirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir kritiškai supranta necenzūruotos, destruktivios medžiagos žalą. Geba patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, foto bei interneto meną ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Gilinasi į nacionalinį kiną.
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai				
D1. Aš ir augmenija				
Geba suvokti ir aptarti savo santykius su augmenija. Mokosi atskirti pagrindinius augalus. Mokosi suprasti augalo poreikius, jų ypatingumą. Mokosi auginti ir rūpintis augalais praktiškai.	Geba suvokti savo atsakomybę už augmenijos puoselėjimą. Mokosi įvertinti augalų įvairovę ir atpažinti įvairius sveikatai naudingus augalus. Mokosi auginti ir rūpintis augalais praktiškai.	Geba praktiškai dalyvauti augmenijos puoselėjimo projektuose. Vertina augalų įvairovę, mokosi atpažinti ne tik įvairius sveikatai naudingus augalus, bet ir saugo savo sveikatą ir susipažįsta su nuodingais augalais.	Geba pasiūlyti naujų idėjų augmenijos puoselėjimui ir jas praktiškai išbando mokyklos ar savo namų aplinkoje. Geba žavėtis nematomu augalų gyvenimu. Supranta augalų prasmę žmonių	Geba prisiimti socialinę atsakomybę už savo aplinkos augmenijos saugą ir suvokti pasaulinius šios atsakomybės aspektus. Suvokia gamtos pirmapradiškumą. Išbando savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.

			gyvenimui ir planetos likimui.	
D2. Aš ir gyvūnija				
Geba suvokti ir aptarti savo santykius su gyvūnija. Mokosi prisiimti atsakomybę už naminių gyvūną. Mokosi tinkamos elgsenos susidūrus su laukiniais gyvūnais. Mokosi saugoti savo sveikatą ir nepažeisti gyvūno.	Geba prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus. Atpažįsta pagrindinius laukinius gyvūnus, domisi jų elgsena ir vidiniu gyvenimu. Apmąsto savo giminišką artumą gyvūnui ir galimą gyvūno baimę.	Apmąsto žmogaus skirtingumą nuo gyvūno. Geba prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus bei, jei yra galimybė, laukinius gyvūnus, ypač paukščius.	Vertina žmogaus ir gamtos harmoniją. Geba reflektuoti žmogaus atsakomybę už gyvūnus ir suvokia galimą jų išnaudojimą. Apmąsto beglobių gyvūnų problemos priežastis. Susipažįsta su savanorystės gyvūnų globos įstaigose galimybėmis.	Vertina savo giminišką artumą gyvūnui. Suvokia gamtos pirmapradiškumą. Geba prisiimti socialinę atsakomybę už gyvūniją ir suvokti globalinius šios atsakomybės aspektus. Aktyviai savanoriauja gyvūnų globos įstaigose.
D3. Aš ir ekologija				
Geba papasakoti savo aplinkos ir planetos ekologiniam saugumui svarbias problemas. Mokosi rūšiuoti šiukšles ir suvokia to prasmę.	Geba suvokti savo atsakomybę už ekologinį savo aplinkos ir planetos saugumą. Susipažįsta su ekologiniais principais ir mokosi juos taikyti namų aplinkoje.	Geba prisiimti praktinę atsakomybę už ekologinį savo aplinkos ir planetos saugumą. Susipažįsta su ekologiniais principais ir mokosi juos taikyti ne tik savo namų aplinkoje, bet ir gamtoje.	Geba reflektuoti globalinių ekologinių problemų svarbą ir derinti jas su artimiausios aplinkos puoselėjimu. Susipažįsta su ekologiniais principais ir mokosi juos ne tik patys taikyti, bet ir skatina kitus tai daryti ir savo namų aplinkoje ir gamtoje.	Geba prisiimti socialinę atsakomybę už ekologinį artimiausios aplinkos būvį ir suvokti globalinius šio reiškinių aspektus. Geba generuoti idėjas ir plėtoti projektus ekologinėmis temomis. Taiko ekologinius principus savo namų aplinkoje.
D4. Ekologija virtualybėje				

<p>Mokosi naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Domisi pasakomis (internete) animaciniais filmais, apie gyvūniją ir gamtą.</p>	<p>Geba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Domisi meniniais ir dokumentiniais filmais apie gyvūniją ir gamtą.</p>	<p>Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Fotografuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria fotomontažus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.</p>	<p>Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Filmuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria video projektus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.</p>	<p>Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Aktyviai įsitraukia į ekologinės saugos projektus virtualioje erdvėje.</p>
---	---	--	---	---

6. Mokymosi turinys

6.1. Mokymosi turinys 1–4 klasei

6.1.1. 1 klasė

A Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą. Kaip išmokti mąstyti ir kelti klausimus? Mano asmenybė: kas aš esu? Kuo skiriuosi nuo kitų ir kuo esu į kitus panašus? Savirefleksija - laikas sau. Ar skiriu laiko sau? Ar jis reikalingas?

A2 Pažįsta savo jausmus. Pyktis ir švelnumas: Kada aš supykstu? Kodėl? Kada aš būnu švelnus? Kodėl? Kas man padeda išsklaidyti pyktį?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvermė. Sveikata: Jei sergu ar blogai jaučiuosi - visų pirma pajuntu, kad turiu kūną kūną. Kodėl? Kodėl man patinka būti sveikam, nors tada pamirštu savo kūną? Kas tas mano kūnas? Ką darau, kad būčiau sveikas?

A4 Aš ir virtualumas. Ar man smalsu sužinoti, kaip veikia internetas? Kuo jis man naudingas, kuo pavojingas?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Ar noriu turėti draugę/draugą? Ar turiu draugę/draugą? Kokios draugo savybės man labiausiai patinka? O kurios – nepatinka? Kokios mano savybės nepatinka draugui? O kurios – patinka?

B2 Kitas kaip artimas: šeima ir mokytojai: Ar stengiuosi padėti savo šeimos nariams? Ar jie padeda man? Kodėl man svarbus yra geras santykis su kiekvienu šeimos nariu? Kodėl svarbus geras santykis su mokytoju?

B3 Kitas kaip svetimas: Kodėl svarbu domėtis Kitu ir su juo nuoširdžiai kalbėtis? Kaip elgiuosi, kai sutinku nepažįstamą bendraamžį ir jis man patinka? O jei nepatinka?

B4 Virtualus Kitas: Kai matau savo tikrą draugą kompiuterio ekrane – ar nepasiilgstu jo realybėje?

Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Ko mane moko šeima? Kodėl šeimoje jaučiuosi saugiai? O kada – nesijaučiu saugiai? Ar kartais galvoju apie senelius, tetas, dėdes?

C2 Aš ir klasės draugai: Ar man įdomu klausytis ką kalba ir mąsto klasės draugai? O jie – ar išklauso mane? Kaip išmokti nutilti ir išklaudyti kitą?

C3 Aš ir bendruomenė: Bendruomenė: Kokie dar žmonės be šeimos ir klasės draugų mane supa? Kokiai bendruomenei aš priklausau? Ar žinau kiek mano mieste gyvena skirtingų kultūrų žmonių? Kokios tai kultūros?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Animacija ir pasakos. Kokie animaciniai filmai man patinka? Kokie animacinių filmų, pasakų personažai patinka ar nepatinka, kodėl? Ar galiu sužinoti internete įdomių dalykų apie savo šalies žmones? Ar žinau animacinių filmų, kur veiksmas vyktų ne mano šalyje? Kokia tai šalis? Kokios būna šalys? Kokiuose kontinentuose? Ar man įdomu?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Kokius augalus pažįstu? Kuo mane stebina augalai? Ar žinau, o gal ir pažįstu žmonių, kurie rūpinasi augalais? Kaip manau, kodėl jie tai daro?

D2 Aš ir gyvūnija: Kokius gyvūnus pažįstu? Kuo mane stebina gyvūnai?

Ar žinau, o gal ir pažįstu žmonių, kurie rūpinasi gyvūnais? Kaip manau, kodėl jie tai daro?

D3 Aš ir ekologija: Ar jau išmokau nemėtyti šiukšlių į visas puses? Ar suprantu kas yra šiukšlių rūšiavimas?

D4 Ekologija virtualybėje: Kokios pasakos knygoje ar internete apie augalus ir gyvūnus man labiausiai patinka? Kodėl?

6.1.2. 2 klasė

A Saviugda ir saviuga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Kodėl esu toks koks esu? Kuo kiti panašūs į mane ir kuo skiriasi? Ar mėgstu būti vienas, ar visgi man smagiau su kitais?

A2 Pažįsta savo jausmus: Liūdesys ir džiaugsmas: Kodėl mano jausmai dažnai būna labai prieštaringi? Kodėl aš nuliūstu? Kaip pralinksmėju? Kodėl ir kada aš džiaugiuosi? Kas man padeda išsklaidyti liūdesį?

A3 Saviuga, sveikata, valia, ištvermė: Valia: Ar žinau, kas yra valia? Kas yra valingas žmogus? Ar noriu turėti stiprią valią?

A4 Aš ir virtualumas: Ar susimąstau, kodėl žmogus išrado kompiuterį? Ar galiu be jo apsieiti? Ar moku planuoti darbo su juo laiką?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Ką darau, kai draugas nuliūsta? Kaip paguodžiu draugą?

Kaip taikausi su draugu, jeigu kartais susipykstu?

B2 Kitas kaip artimas: šeima ir mokytojai: Kodėl mano santykis su skirtingais šeimos nariais yra skirtingas? Kam pasiguodžiu, jei susipykstu su kuriuo nors iš šeimos narių? Kodėl man svarbus geras santykis su mokytoju? Kaip jis atsiranda?

B3 Kitas kaip svetimas: Jei į klasę ateina naujokas išoriškai kitoks negu aš – ar būsiu jam draugiškas? Ar būtų įdomu, jei visi žmonės atrodytų vienodai?

B4 Virtualus Kitas: Ar moku mandagiai bendrauti su savo draugu virtualioje realybėje?

Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Kodėl ir du žmonės gyvendami gali būti šeima? Kada šeima yra laiminga? Kas trukdo jos narių laimei?

C2 Aš ir klasės draugai: Kaip išmokti išgirsti ką sako kiti? Kaip išmokti argumentuoti, kad kiti tave suprastų? Apie ką man įdomu kalbėtis su klasės draugais? Kada lengva, kada sunku kalbėtis?

C3 Aš ir bendruomenė: Tikėjimas: ką žinau apie tikėjimą? Ar pažįstu tikinčių žmonių? Ar žinau kiek mano mieste gyvena skirtingų religinių tikėjimų žmonių? Kokių? Kuo šios bendruomenės skiriasi viena nuo kitos, kuo yra panašios?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Kokios geros animacinių filmų, knygų, pasakų personažų savybės, kokios blogos? Ar esu skaitęs knygų, kur veiksmas vyktų ne mano šaly? Kokios tai šalys? Kokiose pasaulio dalyse? Ar man įdomu? Koks lietuvių rašytojas vaikams man yra įdomiausias? O užsienio rašytojas? Kokios šalies?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Kaip reikia rūpintis augalais? Kaip galiu padėti jiems augti? Kaip galiu pakenkti? Jei turėčiau savo darželį kokius augalus sodinčiau? Kodėl? Ar man patiktų rūpintis augalais?

D2 Aš ir gyvūnija: Kaip reikia rūpintis gyvūnais? Kaip galiu padėti? Kaip galiu pakenkti?

Jei šeima man leistų turėti naminių gyvūną – kokio gyvūno norėčiau? Ar sugebėčiau juo pasirūpinti pati/pats? Kokių istorijų galiu papasakoti apie savo naminius gyvūnus?

D3 Aš ir ekologija: Ar sugebu atskirti plastmašę nuo kitų medžiagų? Ar žinau, kodėl plastmasiniai gaminiai teršia gamtą?

D4 Ekologija virtualybėje: Kokie animaciniai filmukai ir kokios knygos apie augalus ir gyvūnus man labiausiai patinka? Kodėl? Kaip filmuko personažai jaučiasi gamtoje? Kodėl jie domisi gamta? Kodėl ji jiems atrodo baugi, bet ir įdomi bei paslaptinga?

6.1.3. 3 klasė

A Saviugda ir savisauga. *Aš-asmuo*

A1 Pažįsta savo unikalumą: Kas būtų, jeigu būčiau kitoks? Ar norėčiau būti kitoks? Kas mane domina, kokie mano pomėgiai?

A2 Pažįsta savo jausmus: Baimė ir drąsa: Ko aš bijau? Kodėl? Kada tampa drąsi, -us? Kodėl? Kaip susidraugauju su baime? Kas yra baimė? Kaip jaučiamės, jausdami baimę? Ar teko kada bijoti? Ar jaučiame baimę vien tik įsivaizduodami? Kodėl bijome nežinios?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvėrmė: Saugumas: Ar žinau, kas man kelia grėsmę? Kaip saugau savo sveikatą ir savo gyvybę? Kodėl tai svarbu? Kas yra kūno kalba?

A4 Aš ir virtualumas: Ar man įdomu, kodėl žmonės bendrauja internetu? Ar moku tinkamai juo bendrauti? Kuo virtualus bendravimas skiriasi nuo kitų bendravimo formų? Ar saugau savo asmeninius duomenis? Ar saugau kitų žmonių asmeninius duomenis?

B Dialoginis bendravimas: *Aš-tu*

B1 Kitas kaip draugas: Kaip susidraugauju? Ką daryti, jei draugas išduoda? Kaip mokausi pažinti draugą? Kaip mokausi jai/jam atleisti? Kaip mokausi užjausti?

B2 Kitas kaip artimas: Kodėl myliu savo šeimos narius? Kuo ši meilė skiriasi nuo draugystės? O kuo panaši? Kaip dažnai kalbuosi su savo šeimos nariais? Su kuriais daugiausia? Apie ką? Ar moku tinkamai bendrauti su mokytoju kaip su vyresniu žmogumi?

B3 Kitas kaip svetimas: Kokiais neartimais ar nepažįstamais suaugusiais žmonėmis pasitikiu? Ar moku atpažinti, kada suaugęs nepažįstamas žmogus yra tiesiog draugiškas, o kada – kelia grėsmę? Kokie suaugę gali kelti grėsmę vaikams?

B4 Virtualus Kitas: Ar bendraudamas su draugu virtualioje erdvėje neišduodu savų paslapčių? O draugo?

C Socialiniai santykiai. *Aš-Mes*

C1 Aš ir šeima: Ar moku gerbti kito žmogaus paslaptį? Ar saugau šeimos paslaptis? Kodėl? Pavyzdžiui, ar neskaitau kitiems šeimos nariams adresuotų laiškų?

C2 Aš ir klasės draugai: Kaip išmokti palyginti savo ir kitų mintis? Kaip jaučiuosi, kai jos nesutampa? Ar kartais nesijaučiu vieniša/vienišas? Ar nebijau likti viena/as? Su kokiomis problemomis susiduria mano draugai? Ar galiu jiems padėti?

C3 Aš ir bendruomenė: Skurdas: ar žinau, kiek mano mieste gyvena skirtingų socialinių grupių žmonių? Ar žinau, kas yra skurdas? Ar užjaučiu skurstantį? Kodėl svarbu gerbti skirtingas socialines grupes?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Koks dokumentinis filmas apie Lietuvos vaikus man labiausiai patinka? Ar mačiau dokumentinių filmų apie vaikų gyvenimą kitose šalyse? Kuo skiriasi nuo mano gyvenimo? Kuo panašu?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Ar bandžiau auginti augalą? Kas buvo sunku? Ar augalai mane džiugina? Ar žinau kiek daug pasaulyje yra skirtingų augalų?

Kuo augalai skiriasi nuo daiktų? O nuo žmonių? Ar jiems reikalinga žmonių globa?

D2 Aš ir gyvūnija: Kuo naminis gyvūnas skiriasi nuo laukinio? Ar esu atsakingas už laukinius gyvūnus? Kokių istorijų galiu papasakoti apie savo sutiktus laukinius gyvūnus? Ar bijau kokių nors laukinių gyvūnų? Kokių turiu saugotis, o kurių – nebijoti? Ar norėčiau prisijaukinti laukinį gyvūną? Ar tai jam nepakenktų?

D3 Aš ir ekologija: Jei sugebu atskirti plastmesę nuo kitų gaminių, gal galėčiau tas šiukšles ir rūšiuoti? Ar taupau vandenį ir elektrą?

D4 Ekologija virtualybėje: dokumentinį filmą ar jo ištrauką apie šiukšlių rūšiavimą?

6.1.4. 4 klasė

A Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Kaip tapau toks, koks esu? Kas padėjo man tapti tuo, kuo esu? Kaip mokytis kurti?

A2 Pažįsta savo jausmus: Išdavystė ir ištikimybė: Kas yra paslaptis? Ar ją būtina saugoti? Kaip jautiesi, kai sužinai paslaptį? Ar galima paslaptį išduoti? Ar tu norėtum turėti paslaptį? Ar tu išsaugotum paslaptį? Kam esu ištikimas? Ar noriu būti ištikimas? Kodėl išdavystė taip skaudina? Ar buvai kada nors išduotas? Koks tai jausmas?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvermė: Ištvermė: Kada būnu ištvermingas ir kada būnu silpnas? Ar noriu būti ištvermingas? Kodėl?

A4 Aš ir virtualumas: Kuo kompiuteriniai žaidimai skiriasi nuo kitų žaidimų? Ar žaidžiu kompiuterinius žaidimus? Ar įdomu? Kokį žaidimą norėčiau sukurti? Ar skaičiuoju žaidimų laiką?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Kaip mokausi suprasti draugą? Ar visada lengva suprasti Kitą? Kodėl draugas panašus į mane, bet vis dėlto – kitas? Kuo mes skiriamės?

B2 Kitas kaip artimas: Ar moku mandagiai šeimos nariams ar mokytojui pasakyti savo nuomonę, jei manau kitaip, priešingai? Kaip tinkamai išsakyti savo nuomonę? Kaip elgtis neperžengiant saiko ribos, nenukrypstant į prigimties siūlomus kraštutinumus.

B3 Kitas kaip svetimas: Kodėl aš galiu norėti nuskriausti kitą bendraamžį? Ar vaikas gali nuskriausti suaugusį? Jei kitas bendraamžis ar suaugęs žmogus kalba kita kalba, ar man smalsu būtų tą kalbą išmokti? Kodėl?

B4 Virtualus Kitas: Kuo skiriasi bendravimas virtualioje erdvėje ir tikrovėje? Kuris man labiau patinka? Kurį labiau išmanau? Ar nebūnu agresyvus ir piktas virtualiai bendraudamas su draugu?

C Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Jei vyresnis šeimos narys mane baudžia, kaip atpažįstu – kada teisingai, o kada neteisingai? Ar aš pats atsiprašau, kai būnu neteisingas? Ar atsiprašu manęs, jei esu nubaustas neteisingai?

C2 Aš ir klasės draugai: Ko galiu išmokti iš klasės draugų? Kaip galiu pratęsti kitų mintis?

Jei galvoju kitaip, ar pasakau tai draugams? Lengva ar sunku išklaustyti kitą? Kodėl svarbu turėti kantrybės ir išklaustyti kito nuomonę?

C3 Aš ir bendruomenė: Negalia: ar žinau, kas yra negalia? Ar gerbiu žmones su negalia?

Ar yra mano klasėje, mano gatvėje, mano mieste tokių žmonių grupių, kurioms reikalinga pagalba? Ar norėčiau ir pajėgčiau padėti?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Koks meninis filmas apie Lietuvos vaikus man labiausiai patinka?

Ar mačiau meninių filmų apie vaikų gyvenimą kitose šalyse? Ar man būtų įdomu palyginti Lietuvos ir kitų šalių vaikų gyvenimus?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Kas būtų, jei būčiau augalas? Koku augalu norėčiau būti? O gal nenorėčiau? Kodėl? Kaip manimi turėtų rūpintis, jei būčiau augalas?

D2 Aš ir gyvūnija: Jei įsivaizduojamame pasaulyje (pavyzdžiui, sapne) būčiau gyvūnas – koku gyvūnu norėčiau būti? Kaip atrodyčiau? Ką daryčiau? Kokį gyvūną atitinka mano šiandieninė nuotaika?

D3 Aš ir ekologija: Gal man nesunku būtų surinkti ir kai kurias kitų išmestas šiukšles? Ar man svarbi mano aplinkos - namų, mokyklos, gamtos - švara?

D4 Ekologija virtualybėje: Kokį meninį filmą apie vaiko ir gamtos darnų gyvenimą patarčiau pažiūrėti draugui?

6.2. Mokymosi turinys 5–8 klasės

6.2.1. 5 klasė

A Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Kodėl man norisi prieštarauti tam, kam anksčiau pritardavau? Ar visada patinku pati/pats sau? Kokios mano stipriosios pusės? Ar gerai save pažįstu? Seneka sako: “Pasitikėjimas savimi ugdo drąsą”. Kaip atskirti pasitikėjimą savimi nuo susireikšminimo?

A2 Pažįsta savo jausmus: Irzlumas ir kantrybė: Ar kartais suirztu be priežasties? Kada būnu kantrus/ , o kada- suirzęs? Kodėl? Kas man padeda/galėtų padėti ugdytis kantrybę? Kokiose gyvenimo situacijose ji man reikalinga? Kas nutiktų, jei žmonės šios savybės neturėtų?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvermė: Bioetika: mano kūnas\ Kalokagatija. Kas daro žmogų gražų? Kas svarbiau: išorinis ar vidinis grožis? Kaip jaučiasi vaikai, kuriems niekas nesako, kad jie gražūs? Kodėl kiekvienas yra savaip gražus? Kokiose situacijose jaučiu savo kūną? Kada atkreipiu į jį dėmesį, kodėl? Mano kūnas keičiasi. Kas vyksta? Kodėl? Gal įdomu būtų pakalbėti apie tai su gydytoju?

A4 Aš ir virtualumas: Kaip galėčiau gyventi pasaulyje, kuriame dar nebūtų išrastas kompiuteris?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Vienatvė ir bičiulystė. Ar galiu pasijausti vieniša/vienišas, nors aplinkui mane supa daugybė žmonių? Ar tai ne keista? Kodėl taip nutinka?

B2 Kitas kaip artimas: Bendrystė. Kartais tu mieliau būni su šeima, o kartais mėgsti pabūti viena arba vienas. Kodėl? Kaip manai?

B3 Kitas kaip svetimas: Ar lengva susipažinti su svetimu žmogumi? Pavyzdžiui, paklausti kelio, ar kitos informacijos? Ar bandei kada skambinti nepažįstamiems žmonėms, norėdamas prasiblaškyti?

B4 Virtualus Kitas: Kuo skiriasi realus gyvenimas nuo virtualios realybės? Kuri realybė yra tikresnė? Kuri man įdomesnė? Kodėl? Ar būtų įdomu gyventi tik virtualioje realybėje? Ar moku parašyti mandagų laišką draugui/mokytojui/kitam suaugusiam žmogui?

C Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Ar tariusi su savo šeima? Ar vertinu vyresniųjų patirtį?

C2 Aš ir klasės draugai: Kodėl įdomu pasikalbėti su bendraamžiais apie įvairius dalykus, jei jie aiškiai argumentuoja ir turi drąsos išsakyti savo nuomonę?

C3 Aš ir bendruomenė: Bendri pomėgiai. Kas yra bendraminčiai? Žmonės kartais jungiasi į bendruomenes pagal laisvalaikio pomėgius. Yra filatelistų bendrijos, baikerių, kinologų. Kokias dar panašias bendruomenes žinai? Kodėl žmonėms svarbu burtis į tokias bendruomenes?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Internetas ir cenzūra. Ką darau, jei internete surandu man įdomių necenzūruotų vaizdų, su smurto scenomis? Ar atpažįstu savo amžiaus tarpsniui tinkamą medžiagą?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Kaip tu jautiesi gamtoje? Ar susidraugauji su akmenimis, kalnais, medžiais ir kitais augalais?

D2 Aš ir gyvūnija: Kodėl visos gyvybės yra vienodos vertės? Kuo žmogus skiriasi nuo gyvūno? Kaip žmogus ilgą laiką pateisino savo valdžią gyvūnams?

D3 Aš ir ekologija: Kodėl man turėtų rūpėti planetos likimas? Gal galėčiau paprasčiausiai maloniai gyventi?

D4 Ekologija virtualybėje: Ar bandei fotografuoti gamtą? Ar norėčiau dalyvauti fotoparodoje mokykloje tema "Pasivaikščiojimas gamtoje: mano išpūdžiai". Ką pirmiausia fotografuočiau? Kaip fotografuočiau? Kokių būdų sąvybių reikia gamtos fotografui?

6.2.2. 6 klasė

Saviugda ir saviauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Aš - pastovus, -i, ar kintantis, -i? Aš keičiuosi? Kodėl? Ar tai nuo manęs priklauso? O kas - priklauso? Kodėl viskas tampa taip sudėtinga?

A2 Pažįsta savo jausmus: Įžūlumas ir santūrumas: Kodėl santūrumą žmonės gerbia, o įžūlių nemėgsta? Kodėl kartais norisi būti įžūliu? Jei būčiau nuolatos įžūlus - ar sau toks patikčiau? Kaip išmokti elgtis santūriai?

A3 Saviauga, sveikata, valia, ištvermė: Ką galvoju apie mirtį? Kaip elgiuosi per Vėlines? Ar esi jautęs netekties jausmą?

A4 Aš ir virtualumas: Kodėl svarbu planuoti savo laiką? Koks mano dienos ritmas? Kaip jaučiuosi švaistydamas laiką? Kokiose situacijose laiką paskirstau netinkamai?

Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Ar tu kada nors jautiesi vieniša ar vienišas? Ar moki save nuraminti? Kokia vienvėsis spalva? Ką darote, kad nebūtumėte vieniši? Ar galima pamilti savo vienvėsis? Ar būna linksma vienvėsis? Ar tik liūdna?

B2 Kitas kaip artimas: Kaip pajuntame meilę tėvams? Kodėl ji mums tokia svarbi? Ar tėvų meilė mums mūsų neišpaikina? Ar nereikalaujame vis daugiau ir daugiau?

B3 Kitas kaip svetimas: Ar galėtum nepažįstamojo pasiprašyti nakvynės, jei šeima išvažiuotų, o tu pamestum namų raktą? Ar galėtum nepažįstamojo paprašyti maisto, jei būtum alkanas?

B4 Virtualus Kitas: Kodėl virtualioje realybėje turiu išlikti toks pat jautrus ir pagarbus kitam kaip ir realybėje? Kaip bendrauju virtualiose platformose, kuriose vyksta nuotolinis mokymasis (Teams, Google Meet ir pan.): ar esu mandagus, kokią nuotrauką įsikeliu, kaip komentuojau klasiškų parašymus arba darbus (pavyzdžiui, visi 6-okai sukelia savo pieštus darbus į vieną bendrą erdvę).

Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Ar tavo tėvai tave supranta? Ar tu jiems gali patikėti savo paslaptis? Ar būtina tėvams patikėti paslaptis? Ar tai priklauso nuo paslapties?

C2 Aš ir klasės draugai: Jei mano nuomonė skiriasi nuo visų, iš kur turėčiau semtis drąsos ją išsakyti? Kas būtų, jeigu sužinotum, kad tavo draugai tave apgaudinėja ir nenori su tavimi bendrauti? Ar pats niekada nedalyvauju tokia grupiniame psichologiniame smurte?

C3 Aš ir bendruomenė: Bendraamžių bendruomenės. Kodėl su savo bendraamžiais įdomiau bendrauti nei su kitais žmonėmis? Kodėl kartu su kitais yra saugiau nei vienam? Kodėl grupė turi turėti lyderį? Ar pati/pats norėtum būti lyderiu? Ar lyderis - visada teisingas? O jei lyderis neteisingas - kaip įgyti drąsos jam tai pasakyti? Kaip jaučiatės jei nepriima nepriėmė į kurią nors grupę?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Kokius lietuviškus filmus meninius ar dokumentinius apie anksčiau ar kitur bendraamžius esu matęs? Kas juose man pasirodė svarbu? Ar gebu įsijausti į kito patirtį ir ją suprasti?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Ar gamta veikia žmogų? Jei ilgai būni gamtoje, ar nori vykti namo?

D2 Aš ir gyvūnija: Kuo gyvūnas skiriasi nuo žmogaus? Kuris iš jų pranašesnis? Kuris pavojingesnis?

D3 Aš ir ekologija: Ar gali tokios didžiulės planetos likimas priklausyti nuo mano menkų pastangų? Kaip galiu prisidėti prie planetos puoselėjimo savo individualiais veiksmais?

D4 Ekologija virtualybėje: Kokias nuotraukas apie augalus, gyvūnus ir gamtosaugą pasiūlyčiau aptarti klasėje su draugais? Kokius žymius gamtos fotografus žinai, kodėl jų darbas įdomus ir svarbus

6.2.3. 7 klasė

Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Ar kartais neabejoju to, kas vyksta prasme? Kokiose gyvenimo situacijose galiu atrasti save kaip kuriantį, -čią? Kai rašytojas rašo autobiografiją, ar jis neieško savęs? Kai dailininkas kuria autoportretą, ar jis kartu neieško savęs?

A2 Pažįsta savo jausmus: Uždarumas ir atvirumas: ar dalinuosiu savo mintimis ir jausmais su kitais žmonėmis? Ar manai, kad vienatvėje galima nugrimzti juodžiausiomis tamson? Ar manai, kad kitų patarimai yra Tau svarbūs? Ar neišpasakoji kitiems pernelyg daug savų paslapčių? Kaip surasti protingą ribą?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvėrmė: Kaip apsaugoti savo kūną ir psichiką nuo žalingų priklausomybių? Ar domiuosi sveika gyvensena mityba? Ar sportuoju? Ar saugau save nuo liūdesio ir neivilties? Ar saugau save nuo mirties?

A4 Aš ir virtualumas: Kodėl žaidžiame kompiuterinius žaidimus? Ką mums tai duoda? Ką pakeičia? Ar norėčiau, kad sudėtingi dalykai mokykloje būtų mokomi kaip kompiuterinis žaidimas? Kaip tai būtų galima įgyvendinti?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Ar turi draugą, kuriuo besąlygiškai pasitiki? Ar tu viską apie jį žinai? Ar tu jį gerai pažįsti? Ar žinai, kur jam labiausiai patinka?

B2 Kitas kaip artimas: Kodėl svarbu būti empatišku esančiam šalia? Kai norime suprasti, kaip jaučiasi kitas šeimos narys, paprastai sakome: „Norėčiau įlįsti į jo kailį“. Anglai ar vokiečiai sako: „Norėčiau įsistoti į jo batus“. Ar kasdienybėje bandai įsijausti į Kitą?

B3 Kitas kaip svetimas: Jaučiu pyktį Kitam, ką daryti? Kodėl gražiai sutariantys vaikai, pamatę naują narį, kartais tampa žiaurūs?

B4 Virtualus Kitas: Kodėl įdomu diskutuoti virtualioje erdvėje net su nepažįstamais žmonėmis? Kokios yra tokios diskusijos nerašytos taisyklės? Ko turėčiau vengti? Į ką turiu atkreipti dėmesį?

C Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Kokios mano šeimos tradicijos? Kaip švenčiame įvairias šventes? Kaip sveikinu savo šeimos narius jų gimtadienio proga? Ar turiu savo pareigas šeimoje? O teises?

C2 Aš ir klasės draugai: Kodėl svarbu diskutuoti su bendraamžiais ir neformalioje aplinkoje, už mokyklos ribų? Ko išmokstame tokiuose pokalbiuose?

C3 Aš ir bendruomenė: Alternatyvios bendruomenės. Ar pažįstu žmonių, kurie priklausytų alternatyvioms bendruomenėms? Kodėl kartais norisi mesti iššūkį įprastiems papročiams ir normoms? Kas svarbu alternatyvių bendruomenių nariams? Ar man tai įdomu?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: TV ir radijo laidos. Ar domiuosi TV bei radijo laidomis? Kokios man yra įdomiausios? Ar jos papildo mano mokykloje įgytas žinias? Ar kelia susidomėjimą? Norą pažinti? Ar dalinuosi savo įspūdžiais apie laidas su klasės draugais?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Aplinkos etika. Piteris Singeris. Kas Jums yra gamta? Ar galėtumėte pavadinti save "gamtos vaiku"? Kaip galvojate, kokius jausmus bei potyrius išgyvena "gamtos vaikai"?

D2 Aš ir gyvūnija: Elgesio su gyvūnais etika. Ką žinai apie gyvūnų teises? Kuo skiriasi nuo žmogaus teisių?

D3 Aš ir ekologija: Kodėl klimato atšilimas pakeis visas ekologines sistemas, įvairias gyvūnų bei augalų rūšis? Kaip pakeis mano gyvenimą?

D4 Ekologija virtualybėje: Kodėl klimato atšilimas pakeis visas ekologines sistemas, įvairias gyvūnų bei augalų rūšis? Kaip pakeis mano gyvenimą?

6.2.4. 8 klasė

A Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Aš konfliktuose. Ar konfliktuodamas su vyresniais išgirstu pats save? Kas nutiks, jei visam gyvenimui liksiu konfliktišku žmogumi? Kodėl santarvė yra geriau nei konfliktas? Koks mano santykis su savimi pačiu: ar sutariu pats su savimi, ar suprantu save? Kodėl būtų naudinga praktikuoti savistabą?

A2 Pažįsta savo jausmus: Niūrumas ir sąmojingumas: Kodėl sunku bendrauti su paniurusiu žmogumi? Ar pati/pats dažnai paniurstu? Kaip humoras ir juokas išsklaido niūrias mintis? Kuo geranoriškas humoras skiriasi nuo pašaipos? Kodėl nederu juoktis vieniems iš kitų? Kodėl labiausiai žeidžia kitų pašaipus juokas? Kodėl? Kokių jausmų kyla matant patyčias? Kaip išmokti pasijuokti patiems iš savęs? Kaip humoru įveikti sunkias situacijas?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvėrmė: Kada mane valdo protas? O kada jausmai? Ar gali mano protas suvaldyti jausmus? Valios galia ir silpnybė (*akrasija*). Ar teko kada nors parodyti, koks esi stiprus? Kaip jautiesi, kai esi stiprus?

A4 Aš ir virtualumas: Ką žinau apie dirbtinį intelektą? Ką apie tai galvoju? Kokiose srityse jau naudojamas dirbtinis intelektas ir kokį poveikį tai padarys žmonėms?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Tikra draugystė. Ar galėtum pasakyti, ką šiuo metu veikia tavo geriausias draugas? Dėl ko liūdi? Kuo džiaugiasi? Jei neturi draugo - kokio draugo norėtum? Su kokiais literatūriniais ar istoriniais veikėjais norėtum draugauti?

B2 Kitas kaip artimas: Pagarba tėvams. Kas sukelia mano pagarbą tėvams: jų išmintingas griežtumas, atlaidumas, supratingumas? Kas dar?

B3 Kitas kaip svetimas: Kažkodėl labiausiai mums rūpi tie, kurie mus paneigia, kodėl?

B4 Virtualus Kitas: Kaip turėčiau išvengti patyčių virtualioje erdvėje? Ar turėsiu drąsos pasipriešinti patyčioms, jei pastebėsiu kurį nors iš virtualių draugų psichologiškai terorizuojamą?

C Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Kodėl tokia svarbi taika tarp skirtingų šeimos narių? Ką darau, kai jie pykstasi? Ar bandau juos sutaukyti?

C2 Aš ir klasės draugai: Kaip konstruktyviai išspręsti diskusijose su bendraamžiais kartais kylančius konfliktus?

C3 Aš ir bendruomenė: Bendruomenė ir smurtas. Kokias bendruomenes galėčiau pavadinti smurtaujančioms? Kodėl kartais pasiduodama grupiniam smurtui? Kaip galimos patyčios? Ar turėčiau stiprybės pasipriešinti grupiniam smurtui? Kodėl smurtaujanti grupė kartais yra grėsmingesnė nei smurtaujantis individas?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Ar norėčiau kurti savo laidas? Jei įsivaizduojamoje realybėje man būtų leista sukurti autorinę TV ar radijo laidą - ką pasiūlyčiau?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Aplinkos etika. Ar esu "ekonominis savanaudis"? Ko labiau trokštu - saugoti gamtą ar ją vartoti?

D2 Aš ir gyvūnija: Kodėl nepateisinamas žiaurus elgesys su gyvūnais?

D3 Aš ir ekologija: Ar galiu klimato atšilimą kaip nors sustabdyti? Kodėl kažkam svarbu tai sustabdyti? Kokiais projektais galėčiau daryti įtaką?

D4 Ekologija virtualybėje: Kokius dokumentinius ar meninius filmus žinau apie gyvūnus Lietuvoje? O pasaulyje? Kokie man įdomiausi?

6.3. Mokymosi turinys. 9–10 klasės

6.3.1. 9 klasė

Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo

A1 Pažįsta savo unikalumą: Aš - pats sau ir Aš - Kitiems. Kaip manojo Aš tapatumą man padeda atskleisti Kiti žmonės? Gal Kitas žmogus yra manojo Aš veidrodis? Kaip mano stipriosios savybės galėtų pasitarnauti darbui su kitais žmonėmis, kokie tai būtų darbai, specialybės? Kaip atskirti pagarbą sau nuo savimeilės? Ar tai tie patys ar visgi skirtingi mano asmens bruožai? Ar aš turiu idealų? Kaip atsiranda mūsų gyvenime idealai? Kas yra jų šaltinis? Kokia kilmė?

A2 Pažįsta savo jausmus: Pagieža ir pagarba: Ar jaučiu kada nors pagiežą? O pavydą? Norą keršyti? Gal tyčiotis? Kada? Kodėl? Kam jaučiu pagarbą? Ar pajėgiu gerbti visus? Ar noriu būti gerbiamas? Kaip tapti pagarbos vertu?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvermė: Bioetika: medicinos etika. Ar pakankamai sveikai maitinuosi? Ar patiriu kūno judėjimo teikiamą džiaugsmą? Kodėl, anot Kanto, negaliu savęs žaloti ir naikinti? Kodėl negaliu kito žaloti ir naikinti? Kodėl negaliu išlikti abejingas, jei kitas žaloja ir naikina save? Kodėl gyvybė turi absoliučią vertę?

Kaip pasiekti ataraksiją - sielos ramybę?

A4 Aš ir virtualumas: Ar pajėgiu suvokti priklausomybės nuo virtualios erdvės grėsmę? Kaip ir kiek galėčiau sutrumpinti savo bendravimo su kompiuteriu laiką? Ar norėčiau jį trumpinti? Kuo pakeisčiau?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Ar niekada nesi išdavęs draugo? Ar turėtume draugų, jei nebūtų pasitikėjimo? Ar tikri draugai gali apgauti vieną kitą? Ar draugystė visada būna nuoširdi? Kuo skiriasi Tu nuo Aš? Kodėl jaučiu savyje troškimą dominuoti, aplenkti Kitus?

B2 Kitas kaip artimas: Mano santykis su tėvais. Kuo skiriasi motinos meilė ir tėvo meilė? Kodėl esame labai pažeisti, jei kurios nors iš jų netenkame?

B3 Kitas kaip svetimas: Kas paskatina einant gatve duoti elgetai išmalda? Noras pelnyti sau amžinąjį gyvenimą, išpirkti savo paties kaltes, ar vis dėlto noras gyventi tokia pasaulyje, kur žmogus žmogui padeda?

B4 Virtualus Kitas: Kokios ribos turiu neperžengti, kad nepažeisčiau savo ir kitų privatumo bendraudamas virtualioje erdvėje?

C Socialiniai santykiai. *Aš-Mes*

C1 Aš ir šeima: Kaip padedu savo šeimos nariams kasdienybėje? Ar man svarbu, kas jiems sekasi, kas nesiseka? Ar surandu šiltą žodį, kada jiems to reikia?

C2 Aš ir klasės draugai: Kaip pasimokyti iš nesutarimų ir nuomonių įvairovės?

C3 Aš ir bendruomenė: Bendruomenė ir protestas. Ar manau kad patirianti skriaudą socialinė grupė turi teisę protestuoti prieš daugumą gindama savo teises? Kokios yra taikaus protesto formos? Kada protestas yra teisingas, o kada destruktivus?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Vizualumo etika. Jei kitas žmogus pakliūna į bėdą, ar dera fotografuoti jį tokioje situacijoje ir talpinti nuotrauką į internetą? Ar dera kito žmogaus nuotrauką talpinti į internetą jo nepaklausus? Ar dera fotografuoti sielvartą, nelaimės ištiktą žmogų, mirusį? Jei nekeliu sau tokių klausimų - tai kodėl?

D Santykis su pasauliu. *Aš-tai*

D1 Aš ir augmenija: Vartotojiškumo kritika. Ar savanaudiškumas yra mūsų genuose? Ar galiu pasiaukoti dėl planetos? Kaip išsaugoti kitoms kartoms atogrąžų miškus?

D2 Aš ir gyvūnija: Gyvūnų teisės (Piteris Singeris, Tomas Reganas). Kodėl gyvūnų ir žmogaus interesai gali būti vertinami vienodai? Ar kai kurie gyvūnai, pvz: šunys, delfinai nėra mažesni savanaudžiai nei žmonės?

D3 Aš ir ekologija: Kas nutiktų jei žmonijos ekologinė savimonė pakiltų į aukštesnį lygį? Koks tuomet būtų pasaulio vaizdas?

Koks mano požiūris į praeities kultūrą? Ką man sako kultūros paveldas?

D4 Ekologija virtualybėje: Jei kurčiau video medžiagą apie gamtos apsaugą, ko paklausčiau gamtos apsaugos inspektoriaus, kuris naktimis vyksta į reidus kovai su brakonieriais?

7.3.2 10 klasė

Saviugda ir savisauga. *Aš-asmuo*

A1 Pažįsta savo unikalumą: Kas aš esu iš tikrųjų? Jei noriu apibrėžti save, kokias išorines bei vidines savo savybes išvardinu kaip reikšmingas? Bet ar aš esu tik savybės? Ar kas daugiau? Kas? Kokius pozityvius savo asmens bruožus įvardiju kaip svarbius? Kokius kitus pozityvius asmenybės bruožus tikiuosi išsiugdyti? Kodėl taip sunku suprasti, kas aš esu? Bet kodėl taip svarbu? Kaip savo unikalumą, savo savybes, savo mąstymą, kūrybiškumą galiu panaudoti rinkdamasis specialybę, ateities kelius?

A2 Pažįsta savo jausmus: Neapykanta ir meilė: Ar neapykanta - pažįstamas man jausmas? Kaip ugdyti savyje meilę sau, meilę kitiems, meilę pasauliui? Kodėl nekęsdamas - liūdžiu, o mylėdamas - patyriu džiaugsmą? Ar visada? Kas man suteikia pagalbą, jei noriu pasikalbėti apie jausmus, ar jų nesuprantu? Kodėl svarbu nebijoti paprašyti pagalbos?

A3 Savisauga, sveikata, valia, ištvėrmė: Susikaupimas. Stoikai ragina pasirengti pačioms netikėčiausioms gyvenimo akimirkoms suteikiant „savo refleksijoms deramą tvarką“. Ar pritariu stoikams? Kaip manai, ar knygų skaitymas - tai susikaupimas ir meditacija? Ar pajėgiu susikaupiti?

A4 Aš ir virtualumas: Kada ir kuo mokomoji internetinė medžiaga yra man naudinga? O kada - žalinga? Kodėl ?

B Dialoginis bendravimas: Aš-tu

B1 Kitas kaip draugas: Tvirta draugystė. Aristotelis rašė, kad tikra draugystė yra galima tik tarp kilnių lygiavertiškų sielų. Ar sutinki? Kodėl labai svarbu laikytis draugui duoto žodžio? Kodėl sunku laikytis duoto pažado? Ką reikia daryti, kad išlaikytum duotą pažadą? Ką daryti, jei pažadėta buvo neteisingai?

B2 Kitas kaip artimas: Ar galima vaikų ir tėvų draugystė? Michelis Montaigne'is rašo, kad tėvai negali būti vaikų draugais, nes vaikai turi turėti savų paslapčių. Ką Jūs apie tai manote? Ar lengva suprasti vyresnius už save žmones, o jaunesnius, kodėl?

B3 Kitas kaip svetimas: Rūpesčio etika. Kodėl konkretūs santykiai su kitais žmonėmis formuoja asmens moralinį veikimo lauką? Kas yra rūpestis? Kokia yra rūpesčio kalba? Kuo ji skiriasi nuo teisingumo kalbos? Ar rūpesčio etika - biologinė, ar moralinė perspektyva?

B4 Virtualus Kitas: Kaip išlaikyti tinkamą distanciją su Kitu ir sugebėti plėsti akiratį, ugdyti kritinį ir kūrybinį mąstymą diskutuojant įvairiais klausimais su kitu virtualioje erdvėje?

C Socialiniai santykiai. Aš-Mes

C1 Aš ir šeima: Ar žinau savo protėvių vardus? Iš kur jie kilę? Ką jiems teko patirti ir išgyventi? Jei stokoju tikslių duomenų - gal galiu jų istorijas kurti vaizduotėje? Kodėl tai svarbu?

C2 Aš ir klasės draugai: Kaip išmokti diskusijose su bendraamžiais gerbti argumentą, o ne išorinį autoritetą?

C3 Aš ir bendruomenė: Konstruktyvios bendruomenės galios. Kaip ir kodėl bendruomenė suteikia jėgų atskiram individui? Kokias žinote bendruomenes padedančias kitiems? Kokių galių asmenybei suteikia tauta? Kokius istoriškai susiklosčiusius savo tautos etninius bruožus labiausiai vertinu? Kodėl pagarba kitoms tautoms praplečia asmens galių spektrą? Filotopija - meilė vietai, kurioje gyveni (Arvydas Šliogeris). Kodėl filotopija nepaneigia buvimo Europos ir pasaulio piliečiu? Kaip išmokti pamatyti savo bendruomenę kitų pasaulio bendruomenių kontekste?

C4 Aš ir virtuali bendruomenė: Jei be saiko dauginu savo asmenukes ir talpinu į internetą, ar savęs paklausiu - kodėl? Kokį mano poreikį tenkina toks elgesys?

D Santykis su pasauliu. Aš-tai

D1 Aš ir augmenija: Vartotojiškumo kritika. Ar žinau, kas yra sengirė? Kodėl kažkam gali būti svarbu jas išsaugoti? O man ar svarbu? Kas man svarbu? Kodėl? Kas būtų, jei vieną dieną išnyktų visi augalai? Kiek medžių esu pasodinęs? Kiek planuoju dar pasodinti? Kaip tausoji medžius? Ar juos kartais pakalbinu? Ką man pasakoja šimtmetis ažuolas? Ką aš jam papasakoju?

D2 Aš ir gyvūnija: Kokios teisinės gyvūnų apsaugos prevencijos galioja mūsų visuomenėje? O moralinės?

D3 Aš ir ekologija: Ar galima tikėtis aukštesnės ekologinės žmonijos savimonės? Kaip aš matau žmonijos ateitį?

D4 Ekologija virtualybėje: Kodėl vieni žmonės niokoja gamtą, o kiti - stengiasi ją apsaugoti? Kaip galvoji, kas nugalės?

8. Pasiekimų vertinimas

9. Pasiekimų lygių požymiai

